

SUNUŞ

Avrupa Birliği, üye devletleri ve onların vatandaşları arasında tarihin ilk ve bugüne dek tek uluslarüstü bütünleşmesini oluşturmaktadır. Avrupa bütünleşmesi hareketinin başarılı olmasının arkasında yatan iki temel neden ise ortak iradeye ve rızaya, paylaşılan değerlere ve özellikle de ortak bir hukuk düzeninin tesisine ve hukukun üstünlüğüne dayalı bir modelin benimsenmiş olması ile, Avrupa devletlerini ve onların vatandaşlarını öncelikli olarak ortak ekonomik menfaatler çerçevesinde bir araya getirecek, ancak nihai amaç olarak siyasi, sosyal ve kültürel yakınlaşmayı da içerecek aşamalı bir yöntemin tercih edilmiş olmasıdır. Bu nedenle Avrupa Birliği alanındaki bilimsel çalışmalar ekonomiden dış ticarete, siyaset biliminden sosyolojiye, siyasi tarihten uluslararası ilişkilere ve hukuka pek çok alanda bütünlüklü bir yaklaşımı ve bu farklı disiplinlerin bir arada ele alındığı bir bilimsel araştırma ve eğitim-öğretim anlayışını gerektirmektedir.

Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki ilişkiler, 1963 tarihli Ankara Anlaşması ile o zamanki Avrupa Ekonomik Topluluđu (bugünkü adı ile Avrupa Birliği) ile Türkiye arasında kurulan ve taraflar arasında bir gümrük birliğini ve uzun vadede de üyeliği hedefleyen ortaklık ilişkisi ile başlamıştır. Özellikle, Türkiye'nin 1987 tarihli tam üyelik başvurusunun ardından ivme kazanan ilişkiler, Aralık 1999 tarihinde Helsinki'de gerçekleştirilen Avrupa Birliği zirvesinde ülkemizin aday ülke statüsünün tescili ve 3 Ekim 2005 tarihinde katılım müzakerelerine başlanması ile yeni bir döneme girmiştir.

İlişkilerin bu uzun tarihi sürecinde, ülkemizde Avrupa bütünleşmesini çeşitli yönleri ile bilimsel tahlil ve değerlendirmeye tabi tutabilecek, ilişkilerin geliştirilmesi ve üyelik hedefinin gerçekleştirilmesi ve sonrası için gerekli uzman insan gücünün yetiştirilmesi görevini yerine getirebilecek akademik yapılaşmanın, ihtiyaca cevap verebilecek ölçüde sağlanmasına yönelik pek çok adım atılmıştır. Nitekim, Avrupa bütünleşmesi hareketinin dayandığı temellerin ve gerçekleştirmeyi hedeflediği ideallerin tam olarak belirlenebilmesi ve ülkemizin bu bütünleşme hareketi içindeki yerinin ve geleceğinin doğru biçimde ortaya konması, bu alanda kapsamlı akademik çalışmaların yanı sıra, söz konusu idealleri benimsemiş ve ülke çıkarları çerçevesinde gözeten uzman bir kadronun lisansüstü düzeyde yetiştirilmesine ihtiyaç göstermektedir.

Bu ihtiyaca binaen ülkemizde bir ölçüde lisans, ama özellikle de lisansüstü eğitim ve araştırma alanında önemli aşamalar kaydedilmiştir. Bugün itibarıyla pek çok devlet ve vakıf üniversitemiz "Avrupa Birliği", "Avrupa Çalışmaları", "Avrupa Bütünleşmesi" adları altında Avrupa

Birliğini çeşitli yönleriyle inceleyen ve öğreten “merkez”, “anabilim dalı”, “enstitü” gibi farklı akademik birimlere yer vermektedir. Avrupa Birliğinin yapısının, işleyişinin, amaçlarının ve yöntemlerinin tamamıyla kendine özgü özellik ve nitelikler göstermesi bu alanda adı ne olursa olsun farklı ve tek bir akademik birim bünyesinde lisansüstü akademik çalışmaların ve eğitim faaliyetinin yürütülmesini gerekli kılmaktadır. Zira, Avrupa Birliği yeni bir örgütlenme biçimi göstermekte ve bu biçime esasen “uluslararası” değil, “uluslarüstü” örgütlenme adı verilmekte olup, dünyada bugüne kadarki tek örneğini de Avrupa Birliği oluşturmaktadır.

Avrupa Birliği odaklı çalışmalar tarihten, hukuka; uluslararası ilişkilerden ekonomiye ve sosyolojiye kadar pek çok sosyal bilimler disiplini içine alan disiplinlerarası bir yaklaşıma sahip bir eğitim-öğretimi ve bilimsel araştırma yöntemini gerekli kılmaktadır. Dünyada ve özellikle Avrupa’da Avrupa Birliği alanındaki bu gereklilik dikkate alınarak gerek lisans, gerekse lisansüstü yapılanmalar oluşturulmuş ve oluşturulmaktadır. Bilindiği üzere, sadece Avrupa Birliği alanında değil, pek çok diğer kavram, kurum ya da olgunun incelenmesini konu alan akademik çalışmalarda da tüm dünyada giderek artan biçimde tercih edilen yaklaşım disiplinlerarası yaklaşımdır.

Bu çerçevede, 1990 yılında Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde, YÖK’ün de onayı ile “Avrupa Toplulukları”, bugünkü adıyla “Avrupa Birliği ve Uluslararası Ekonomik İlişkiler Anabilim Dalı” kurulmuştur. Ankara Üniversitesi bünyesindeki Avrupa Birliği ve Uluslararası Ekonomik İlişkiler Anabilim Dalımızda AB-Hukuk, AB-Ekonomi/Maliye ve AB-Uluslararası İlişkiler yüksek lisans programları ile yine AB-Hukuk, AB-Ekonomi/Maliye ve AB-Uluslararası İlişkiler doktora programları ayrı ayrı yürütülmektedir. Bu programlar, Avrupa Birliği üyesi ülkelerde ve Avrupa dışında, Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, Japonya gibi gelişmiş akademik çevrelerde Avrupa Birliği konusunda yürütülen lisansüstü programlarına paralel şekilde düzenlenmiş disiplinlerarası programlardır. Esasen, Anabilim Dalının herhangi bir fakülte bünyesinde değil, özel ve bilinçli biçimde Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde kurulmuş olması da, Avrupa Birliği alanındaki çalışmaların ancak disiplinlerarası bir yaklaşım ve yöntemle gerçekleştirilebileceğinin değerlendirilmiş olmasından kaynaklanmaktadır.

İster AB-Uluslararası İlişkiler, ister AB-Ekonomi/Maliye, ister AB-Hukuk alanında uzmanlaşsınlar, Anabilim Dalına kabul edilen tüm lisansüstü öğrenciler, Avrupa bütünleşmesinin tarihi, ekonomisi, hukuku, siyaset bilimi ve uluslararası ilişkileri konusunda dersler olarak ancak bütünlüklü ve disiplinlerarası bir yaklaşımla kavranabilecek olan Avrupa

Birliğinin farklı yönleri hakkında donanım sahibi kılınmaktadır. Böylece, bu programlardan herhangi birine devam eden öğrenciler uzmanlaşacakları alanın yanı sıra, Avrupa bütünleşmesinin farklı veçhelerini oluşturan diğer alanlarda da bilgi sahibi akademisyenlerden Avrupa bütünleşmesine ilişkin teorik dersler almaktadır. Bunun ardından, Anabilim Dalı bünyesinde, “AB-Hukuk”, “AB-Ekonomi/Maliye” ve “AB-Uluslararası İlişkiler” alanlarının her birinde ayrı ayrı yüksek lisans ve doktora derecesi almaya imkan verecek biçimde bu alanlara özgü lisansüstü tezler, yine alanlarında uzman öğretim üyelerinin danışmanlığında hazırlanmaktadır. Farklı alanlarda verilen yüksek lisans ve doktora diplomaları sayesinde bu alanda akademik çalışmalarını ilerletmek ve özellikle doçentlik çalışması yapmak isteyenler bakımından “ekonomi-maliye”, “hukuk” ve “uluslararası ilişkiler” alanları altında bu çalışmaların yapılabilmesi de mümkün hale gelmektedir. Bugüne kadar 200’ün üzerinde mezun veren ve bu sayıda lisansüstü tez hazırlanmasına ortam sağlayan Anabilim Dalımız, alanında başarılı pek çok akademisyen ve bürokrata diploma vermiştir.

Anabilim Dalının öğretim elemanları da bu disiplinlerarası yaklaşımı yansıtabilecek biçimde Ankara Üniversitesinin Hukuk ve Siyasal Bilgiler Fakültelerinden öğretim üyelerinin yanı sıra, Ankara’daki diğer devlet ve vakıf üniversitelerinden konusunda uzmanlaşmış değerli akademisyenleri içermektedir. Bu çerçevede, Ortadođu Teknik Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, TODAİE, Çankırı Üniversitesi, Atılım Üniversitesi, Çankaya Üniversitesi, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi gibi akademik yapılardan öğretim üyeleri Anabilim Dalının 6 programında ders vermekte ve tez yürütmektedir. Bunun yanı sıra, Anabilim Dalı, bürokraside ve sivil toplum kuruluşlarında Avrupa Birliğinin çeşitli veçhelerinde uzmanlaşmış çok sayıda değerli uzmanın, uygulamadaki tecrübeleri ile zenginleşmiş ve çeşitlenmiş bilgilerini teorik düzeyde Anabilim Dalı öğrencilerine aktarmaktadır. Özellikle Avrupa Birliği Genel Sekreterliđi (yeni adıyla Avrupa Birliği Bakanlığı), Devlet Planlama Teşkilatı (yeni adıyla Kalkınma Bakanlığı), Dış Ticaret Müsteşarlığı (yeni adıyla Ekonomi Bakanlığı), TÜSİAD, Türk Patent Enstitüsü, TEPAV gibi kamu ve özel kurum ve kuruluşlardan uzmanlar programlarımızda ders vermiş bulunmaktadır.

Bu çerçevede Anabilim Dalımızda ders vermiş, tez yürütmüş, jürilerde yer almış olan ve tüm bu alanlarda desteklerini devam ettiren tüm değerli öğretim üyelerine, araştırmacılara, uzmanlara şükranlarımızı sunuyoruz.

Bu girişimin öncüsü, Anabilim Dalının kurucusu ve Ankara Üniversitesi Hukuk fakültesinden 2006 yılında emekli olana kadar Anabilim Dalı Başkanlığını yürüten, öğrencisi olmaktan büyük onur duyduğum

Hocam Prof. Dr. Tuğrul ARAT'tır. Bu Armağan kitabının önsözünü de yazarak bizi onurlandıran Hocam Prof. Dr. Tuğrul ARAT, gerçek akademik vizyonu ve başarılı yöneticiliği sayesinde Anabilim Dalının kuruluşunu gerçekleştirmiş, yapısını oluşturmuş ve Anabilim Dalının bugüne kadar ulaşmasında attığı bu başarılı temel ana unsuru oluşturmuştur. Hocam'a Türkiye'nin Avrupa Birliği yolunda hem akademik hem de bürokrasi bağlamında gerçekleştirdiği eşsiz katkı için saygı ve minnetimizi ifade ediyor, açtığı yolda yürüme kararlılığımızı bir kez daha belirtmek istiyoruz. Anabilim Dalının 2006-2010 yılları arasında Başkanlığını yürüten Prof. Dr. Belgin Akçay'a da teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Bu Armağan Kitap Anabilim Dalımızın kuruluşundan bu yana doktora programlarımıza devam eden ve mezun olan değerli öğrencilerimizin bir bölümünün çalışmalarından oluşuyor, dolayısıyla da Anabilim Dalımızın akademik birikimine ve katkısına bir örnek oluşturuyor. Avrupa Birliği alanında çalışanlara yararlı olması dileğiyle...

Prof. Dr. Sanem BAYKAL
Ankara Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Avrupa Birliği ve Uluslararası Ekonomik İlişkiler
Anabilim Dalı Başkanı